

complex of interconnected and interrelated internal and external factors that provide efficiency and effectiveness of the process of training and socialization of children with special educational needs in the inclusive environment.

It is determined and substantiated that in the formation of the methodological competence of the teacher of inclusive form of learning acquire importance organizational and pedagogical conditions (creation of socio-pedagogical environment, formation of values of inclusive education, ensuring implementation of legal regulations for introduction of inclusive education, organization of professional cooperation and creation of practical-activity environment for qualitative formation of methodological competence of the teacher of inclusive form of study).

Key words: *competence, methodological competence, education institution, teachers, inclusive education, organizational and pedagogical conditions.*

УДК 371.132:37.035.6

Діна Дудова

Морський фаховий коледж, Херсонська державна морська академія

ORCID ID 0000-0001-9630-2203

DOI 10.24139/2312-5993/2021.02/210-222

УПРОВАДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОЇ СВІДОМОСТІ У ПРОЦЕС ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ МОРСЬКОЇ ГАЛУЗІ

У статті розкрито сутність експериментально-дослідницької роботи, що передбачала збагачення змісту соціально-гуманітарних дисциплін навчальним матеріалом етнічного змісту; використання у процесі підготовки майбутніх фахівців морської галузі інноваційних технологій навчання й потенціалу пазаудиторної роботи; удосконалення методичної підготовки викладачів морських коледжів щодо формування національно-патріотичної свідомості курсантів.

Новим вектором удосконалення процесу формування національно-патріотичної свідомості майбутніх фахівців морської галузі було створення нової авторської моделі методичної служби коледжу – «Кластер-служба». Кластерна організаційна технологія побудована на взаєморозвитку і саморозвитку всіх структур методичної служби коледжу у процесі формування національно-патріотичної свідомості на основі сталого партнерства та інноваційної діяльності викладачів та кураторів груп. Розкрито переваги нової моделі методичної роботи.

Ключові слова: *педагогічні умови, формування національно-патріотичної свідомості, процес підготовки майбутніх фахівців морської галузі, інноваційні технології навчання, кластерна організаційна технологія, модель методичної служби коледжу.*

Постановка проблеми. Спираючись на теоретичні засади формування національно-патріотичної свідомості, висвітлені в наукових працях педагогів, ураховуючи недоліки, виявлені під час дослідження сучасного стану формування національно-патріотичної свідомості майбутніх фахівців морської галузі в коледжах, ми визначили педагогічні умови, упровадження яких в освітній процес морських коледжів підвищить ефективність процесу формування національно-патріотичної свідомості

майбутніх фахівців морської галузі. Для обґрунтування педагогічних умов формування національно-патріотичної свідомості курсантів морських коледжів потрібно з'ясувати сутність понять «умова» і «педагогічні умови».

Категорія «умова» є загальнонауковою. З філософської точки зору, умова – це «те, від чого залежить дещо інше (зумовлене); істотний компонент комплексу об'єктів (речей, їх стану, взаємодій), за наявності якого з необхідністю впливає існування цього явища» (*Філософський енциклопедичний словник*, 1983); сукупність об'єктів (речей, процесів, відношень), необхідних для виникнення, існування чи зміни якогось об'єкта (*Філософський енциклопедичний словник*, 1983). Умова відображає відношення предмета до тих чинників, завдяки яким він виникає та функціонує (*Новий тлумачний словник української мови*, 1999).

Науковці тлумачать умову як «відношення предмета до явищ, що його оточують і без яких його існування неможливе» (Загородній, 2004); «спеціально створену дослідником обставину, за якої можлива та чи інша його ефективна дія» (Березін, 2007).

Таким чином, умови – це фактори, що оточують об'єкт і формують характер впливу на нього. Вони можуть існувати і незалежно від об'єкта, і можуть бути спеціально створені для впливу на нього. Те, що умови можливо створювати й корегувати відповідно до поставлених завдань, – дуже важлива особливість для визначення педагогічних умов, що сприяють підвищенню ефективності освітнього процесу.

Аналіз актуальних досліджень. Теоретичний аспект формування національно-патріотичної свідомості розробляли: Х. Алчевська, Г. Ващенко, Б. Грінченко, М. Грушевський, О. Духнович, М. Драгоманов, А. Макаренко, І. Огієнко, С. Русова, В. Сухомлинський, К. Ушинський, які значну увагу приділяли вихованню любові до своєї землі, рідної мови, формуванню національної самосвідомості.

Основи національного виховання закладені: Г. Сковородою, М. Драгомановим, М. Грушевським. Значний внесок у висвітлення проблеми розвитку патріотизму, національної свідомості особистості зробили наукові праці І. Беха, Н. Косарева, І. Підласого, М. Рагозіна, Г. Сороки, В. Сухомлинського, О. Сухомлинської та інших. Реалізовували принципи національного виховання в практичній діяльності І. Бех, Л. Кацинська, М. Красовицький, А. Розенберг й ін.

Мета статті: розглянути особливості впровадження педагогічних умов формування національно-патріотичної свідомості у процес підготовки майбутніх фахівців морської галузі.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети використано такі методи дослідження: теоретичні, що дають змогу обґрунтувати вихідні положення дослідження; інтерпретаційно-аналітичний метод, на основі якого вивчалися джерела із застосуванням методів синтезу, аналізу, систематизації й узагальнення.

Виклад основного матеріалу. Констатувальний етап педагогічного експерименту зафіксував у більшості курсантів КГ і ЕГ допустимий і критичний рівні сформованості національно-патріотичної свідомості та довів, що процес необхідно створити педагогічні умови, сприятливі для формування цієї якості особистості.

Відповідно до логіки дослідження під час формувального етапу педагогічного експерименту в освітній процес підготовки майбутніх фахівців морської галузі в коледжах, що були експериментальною базою дослідження, упроваджувалися визначені й обґрунтовані педагогічні умови. У процесі формування національно-патріотичної свідомості курсантів морських коледжів неможливо остаточно розмежувати сфери впровадження кожної з педагогічних умов, тому що процес професійної підготовки фахівця має цілісний і системний характер. Саме тому впровадження педагогічних умов відбувалося комплексно. Разом із тим, вважаємо за доцільне детально висвітлити реалізацію кожної педагогічної умови.

Упровадження першої педагогічної умови передбачало етнізацію змісту дисциплін соціально-гуманітарної підготовки майбутніх фахівців морської галузі в коледжах.

Пріоритетним аспектом формування національно-патріотичної свідомості курсантів морських коледжів є орієнтація на вивчення української культури й історії, мови і національно-патріотичних традицій. Глибоке пізнання історичного минулого рідного народу, оволодіння його національними, духовними цінностями, вищими здобутками в різних галузях – важливі компоненти формування національно-патріотичної свідомості студентської молоді, без яких неможливе збереження історичної пам'яті, розвиток духовності та любові до своєї Батьківщини. Етнізація змісту підготовки майбутніх фахівців морської галузі сприяє формуванню інтересу до історичного минулого рідного народу, його героїчної боротьби за волю, свободу і незалежність; захопленню високою духовністю, гуманістичними цінностями, глибоким патріотизмом наших предків, їхньою вірністю народу, відданістю його ідеалам.

Важливу роль у формуванні національно-патріотичної свідомості курсантів ми відводили дисциплінам соціально-гуманітарної підготовки,

зміст яких дозволяє пізнати історію становлення та розвитку українського народу. Для формування національно-патріотичної свідомості курсантів морських коледжів зміст дисциплін соціально-гуманітарної підготовки було доповнено етнічним компонентом.

Наповнення змісту підготовки курсантів у морських коледжах галузі етнічним змістом забезпечила формування національної культури, почуття належності до свого народу й національної гідності, національної свідомості і патріотизму, відтворення в майбутніх фахівцях морської галузі менталітету народу.

Упровадження другої педагогічної умови передбачало активізацію використання у процесі підготовки майбутніх фахівців морської галузі інноваційних методів навчання.

Теоретичне дослідження проблеми формування національно-патріотичної свідомості дозволило зробити висновок про ефективність інноваційних форм і методів навчання в підготовці майбутніх фахівців морської галузі. Зважаючи на означене, у навчальний процес упроваджувалися такі організаційні форми освітнього процесу: майстер-класи; тренінги; історичні квести; реальні і віртуальні екскурсії. Така організація освітнього процесу активізувала пізнавальну діяльність курсантів, стимулювала їх до пошуків і творчості, сприяла розвитку корпоративної культури, гуманних цінностей, здатності до комунікації і толерантних стосунків між учасниками освітнього процесу; отриманню власного досвіду.

На наш погляд, формуванню в курсантів морських коледжів позитивної мотивації до усвідомленого виконання соціальної ролі громадянина, розвитку національно-патріотичної спрямованості особистості, активізації життєвої позиції, стимулювання соціальної відповідальності сприятиме використання у процесі підготовки курсантів морських коледжів інтерактивних методів і методів проєктного навчання.

У процесі формування національно-патріотичної свідомості використовувалися ігрові інтерактивні методи навчання «Мозаїка», «Пожежник», «Бажано. Обов'язково. Не можна», «Візитка» та ін.

Для формування національно-патріотичної свідомості майбутніх фахівців морської галузі використовувався метод дебатів, зокрема ток-шоу. Послідовність етапів підготовки і проведення ток-шоу виглядає таким чином.

– ведучий знайомить курсантів із темою ток-шоу, представляє учасників;

– ведучий оголошує правила ведення ток-шоу (з повагою ставимося один до одного; для того, щоб висловитися, піднімаємо руку; порядок

виступу визначає ведучий; свою думку або позицію потрібно аргументувати фактами, прикладами з життя, літератури, фільмів тощо. Також ведучий наголошує на праві кожного учасника мати свою думку і тому, що під час ток-шоу обговорюються точки зору, а не особистості;

– ведучий пропонує проблему для обговорення (ситуація морального вибору);

– ведучий надає слово учасникам обговорення;

– відбувається обговорення проблеми, що скеровується запитаннями ведучого. Під час дискусії відбувається колективний аналіз ситуації (виявлення суб'єктів ситуації, аналіз їх цілей, мотивів поведінки, виявлення проблеми або конфлікту, висунання гіпотез щодо розв'язання проблеми, аналіз різних варіантів і способів вирішення ситуації, пошук оптимального вирішення проблеми);

– підведення підсумків ток-шоу.

З метою формування національно-патріотичної свідомості майбутніх фахівців морської галузі на заняттях із соціально-гуманітарних дисциплін проводили ток-шоу «Національна ідеологія та світогляд», «Я і Конституція України», «Ваше ставлення до останніх подій у політичному, економічному та культурному житті України».

Для формування національно-патріотичної свідомості майбутніх фахівців морської галузі використовувався метод «мозкового штурму», зокрема проводилися «мозкові штурми» на заняттях із соціально-гуманітарних дисциплін, тематикою яких були «Основні риси національного характеру українців», «Традиції і символи України», «Україна – європейська держава».

Під час проведення «мозкового штурму» дотримувалися таких методичних рекомендацій:

– сформулювати проблему для обговорення;

– не озвучувати невірну думку і не припиняти обговорення жодної ідеї;

– підтримувати будь-яку ідею, навіть якщо вона здається недоречною;

– надавати підтримку й заохочення учасникам, необхідні для того, щоб позбавити їх скутості;

– проводити оцінку і відбір ідей тільки після закінчення «мозкового штурму» за допомогою експертів, які брали участь у обговоренні. Рекомендована кількість експертів – 4-15 чоловік, час проведення обговорення – від 15 хвилин до 1 години. Група експертів аналізує

висловлювання учасників і обирає спочатку ідеї, які можуть бути реалізовані, а потім ті, які здаються найбільш оригінальними.

Оскільки у формуванні національно-патріотичної свідомості курсантів морських коледжів низку можливостей має метод проєктів, в освітній процес підготовки курсантів у морських коледжах упроваджувалися навчальні проєкти «Патріотизм як цінність: через призму віків та поколінь» і «Я – громадянин України». Метою проєкту «Патріотизм як цінність: через призму віків та поколінь» було історичне пізнання свого народу та розвиток патріотизму. Проєкт «Я – громадянин України» був спрямований на вивчення культурної спадщини і традицій українського народу, його історичного минулого й сучасних політичних подій.

Під час організації проєктної діяльності курсантів дотримувалися таких вимог:

- наявність значущої в дослідницькому відношенні проблеми/завдання, що вимагає інтегрованого знання, дослідницького пошуку для її вирішення;

- практична, теоретична і пізнавальна значущість передбачуваних результатів;

- самостійна (індивідуальна, парна, групова) діяльність;

- структурування змістової частини проєкту із зазначенням основних результатів;

- використання дослідницьких методів, що передбачають таку послідовність дій: визначення проблеми й похідних від неї завдань дослідження (визначається під час «мозкового штурму», «круглого столу» тощо); формулювання гіпотези дослідження; обговорення методів дослідження (теоретичних, емпіричних, статистичних тощо); обговорення способів оформлення кінцевих результатів (презентація, захист, перегляд тощо); збір, систематизація та аналіз отриманих даних; підведення підсумків, оформлення результатів, їх презентація; формулювання висновків і визначення перспективних проблем для подальших досліджень.

Упровадження третьої педагогічної умови передбачало використання потенціалу позааудиторної роботи для формування національно-патріотичної свідомості майбутніх фахівців морської галузі.

Глибоке пізнання історичного минулого рідного народу, оволодіння його національними, духовними цінностями – важливі умови формування національно-патріотичної свідомості курсантів морських коледжів, без яких неможливе збереження історичної пам'яті, розвиток духовності. Саме тому вагомий потенціал у формуванні національно-патріотичної свідомості

курсантів морських коледжів має позааудиторна робота. Серед форм і методів позааудиторної роботи ефективними у формуванні національно-патріотичної свідомості виявилися літературно-мистецькі програми, наукові конференції, зустрічі з цікавими людьми, проекти. Гармонійне поєднання навчання і різних форм позанавчальної роботи створює атмосферу, яка сприяє розвитку в курсантів громадянської позиції, причетності до національних і європейських цінностей.

Важливими умовами демократичного суспільства є громадянська освіченість, компетентність, виховання поваги до прав людини, толерантності, уміння знаходити компроміси. Необхідно, щоб громадяни знали свої права та обов'язки, дотримувалися закону, мислили критично й незалежно. Саме тому, значну частину у виховному процесі курсантів займало формування політичної та правової культури, поваги до законів та державної символіки. З метою вирішення вищезазначеного завдання соціально-психологічна служба коледжу організовувала зустрічі курсантів із працівниками правоохоронних органів, які проходили у формі бесід, дискусій, круглих столів тощо.

Формуванню національно-патріотичної свідомості курсантів морських коледжів сприяли виховні заходи, що проводилася спільно з громадськістю. У морських коледжах, що були експериментальною базою дослідження, реалізовано соціальні проекти: «Благодійність, як запорука виховання морально-духовних якостей курсантів», «Людяність понад усе». Участь курсантів у проектах сприяла розвитку морально-духовних якостей і національної свідомості курсантів.

Під час експерименту розроблено плани виховної роботи з патріотичного виховання та окремих виховних заходів, тематика яких спрямована на розвиток національно-патріотичної свідомості. Базою для проведення таких заходів були кабінети українознавства та краєзнавства, культурологічний центр, студентські клуби, музеї, виставкові зали, бібліотека.

Формуванню національно-патріотичної свідомості нерозривно пов'язане багатим історичним минулим і народними традиціями України. Саме тому низка позааудиторних виховних заходів була присвячена цій тематиці.

Відроджуючи давні традиції було проведено свято День вишиванки – свято національної та духовної єдності, адже об'єднує українців незалежно від країни, місця проживання, мови, якою вони спілкуються, віросповідання чи політичних поглядів. Вишиванка є не тільки традиційною частиною гардеробу українців, а й нашим національним символом –

символом боротьби за незалежність, символом нескореності, незламності духу, символом надії та любові.

Варто зазначити, що студенти, зазвичай, самі ініціюють проведення літературно-музичних вечорів, на яких відтворюються обряди і традиції українського народу.

В історії кожної нації, кожного народу є дати, що залишаються назавжди в людській пам'яті. Такою значимою датою для українців стали роковини Голодомору 1932-1933-х років. Для вшанування пам'яті жертв Голодомору в Морському коледжі ХДМА відбувся вечір-реквієм, у групах були проведені виховні години «Голодомор – Україна пам'ятає, світ визнає». Завдяки ініціативі викладача історії Морського коледжу ХДМА О. Чагайди було проведено спільний урок пам'яті для курсантів морського коледжу та учнів Херсонської загальноосвітньої школи № 57, присвячений трагедії українського народу – Голодомору 1932-1933 рр. Курсанти Морського коледжу й школи об'єдналися у світлій розмові про цю страшну сторінку нашої історії «Україна пам'ятає, світ визнає!». Під час заходу курсанти декламували вірші, а учні емоційно відтворили жахливу та трагічну атмосферу тих подій у театралізованій формі через спогади свідків, які пережили Голодомор. Також курсанти традиційно на знак вшанування пам'яті жертв голодомору приєднуються до Всеукраїнської акції «Запали свічку!».

У приміщенні читального залу бібліотеки Морського коледжу ХДМА, у рамках Тижня історії, проведено усний історичний журнал «Подзвін Бабиного Яру», організований викладачами Циклової комісії соціально-гуманітарних дисциплін і працівниками бібліотеки. Активну участь у заході взяли курсанти і студенти Морського коледжу ХДМА.

Важливу роль у формуванні національно-патріотичної свідомості курсантів морських коледжів також відіграє традиційне покладання квітів до Меморіалу Слави та до братської могили. Під час проведення таких заходів у курсантів пробуджується інтерес до історичного минулого рідного народу, захоплення високою духовністю, глибоким патріотизмом наших предків.

Для формування національно-патріотичної свідомості було активізовано діяльність музею історії Морського коледжу ХДМА, у якому проводились екскурсії, виховні години, зустрічі з ветеранами, випускниками та презентації тематичних експозицій. Історія, культура і традиції коледжу є невичерпними джерелами, що живлять світоглядні знання студентів, формують їхні морально-етичні переконання.

Соціально-значущою творчою справою була навчально-виховна програма «Дозвілля», спрямована на розвиток обдарованої особистості та формування громадської думки щодо раціональної організації вільного часу. Реалізацію програми забезпечували студентські клуби «Душі криниця», «Музична вітальня», «Етикет», «Поліглот» і гурток любителів української народної музики.

У дні студентського самоврядування реалізовувалася програми «Лідер», що передбачала виконання обов'язків керівників коледжу та його структурних підрозділів курсантами. Для підготовки курсантів до виконання таких обов'язків соціально-психологічна служба коледжу організувати для них тренінги, рольові та інтелектуальні ігри, анкетування, тестування.

Важливою формою позааудиторної роботи, що сприяла формуванню національно-патріотичної свідомості курсантів, став волонтерський рух – шефська допомога ветеранам коледжу та благодійні акції.

Формуванню національно-патріотичної свідомості майбутніх фахівців морської галузі сприяла участь курсантів морських коледжів у науково-практичних конференціях «Компетентнісний підхід у формуванні патріотизму як цінності» і «Розвиток особистості на засадах національного виховання», що проводилися в Морському коледжі ХДМА.

Задля формування національно-патріотичної свідомості майбутніх фахівців морської галузі в коледжах, що були експериментальною базою дослідження, реалізувався проєкт «Кластер Коледж Сіті», метою якого був усебічний розвиток курсантів. У межах проєкту були створені:

– Клуб «Ukraine» – програма, що включала в себе різноманітні заняття, на яких проводилися тренінги, рольові ігри, мозкові штурми, дебати, лінгва-курс, що сприяв поглибленню знань іноземних мов;

– прес-клуб – проєкт, що надав можливість курсантам спробувати свої сили в організації роботи різноманітних медіа: радіо, телебачення, друковані видання, ведення блогів, робота в інтернет-проєктах, фото репортажі та інші жанри;

– патріотичний клуб «Я-герой!», що знайомив курсантів з визначним історичними подіями і національними героями і, таким чином, сприяв розвиткові патріотичних якостей курсантів;

– клуб «Здорово!», що пропонував курсантам як традиційні ігрові види спорту (футбол, волейбол, баскетбол та ін.), так і сучасні види спорту (флорбол, карлінг, гра у кулі та ін.). Родзинкою роботи клубу стало вивчення традиційних народних ігор та вправ, які споконвік сприяли загартуванню козаків, розвивали кмітливість та моторність.

Участь курсантів у виховних заходах, що проводилися в позааудиторний час, сприяла розвитку почуття патріотизму, відданості загальнодержавній справі зміцнення країни, активної громадянської позиції.

Упровадження четвертої педагогічної умови передбачало удосконалення методичної підготовки викладачів морських коледжів щодо формування національно-патріотичної свідомості курсантів.

З педагогами, які працювали в експериментальних групах, проводилися методичні семінари і консультації, на яких розглядалися методики формування національно-патріотичної свідомості курсантів під час проведення навчальних занять і проведення позааудиторних виховних заходів.

Під час методичної роботи з викладачами особлива увага приділялася їх підготовці до вирішення таких завдань у процесі викладання соціально-гуманітарних дисциплін: забезпечення взаємозв'язку між предметами цього циклу; урахування характерного для деяких курсантів національного нігілізму, національної неповноцінності; подолання ставлення курсантів до соціально-гуманітарних дисциплін як другорядних у їх професійній підготовці та ін. Результатом методичної роботи з викладачами були зміни робочих програм навчальних дисциплін, розробка дидактичних матеріалів для формування національно-патріотичної свідомості курсантів морських коледжів.

Для методичної підготовки викладачів щодо формування національно-патріотичної свідомості курсантів було ініційовано проведення адміністраціями морських коледжів семінару-практикуму на тему: «Формування національно-патріотичної свідомості курсантів морських коледжів».

Новим вектором удосконалення процесу формування національно-патріотичної свідомості майбутніх фахівців морської галузі було створення створенням нової моделі методичної служби коледжу – «Кластер-служба». Кластерна організаційна технологія побудована на взаєморозвитку і саморозвитку всіх структур методичної служби коледжу у процесі формування національно-патріотичної свідомості на основі сталого партнерства та інноваційної діяльності викладачів та кураторів груп.

Перевагами нової моделі методичної роботи є те, що вона надає можливість:

- створити систему методичної підтримки інноваційної діяльності кожного педагога;

- активно впроваджувати сучасні інноваційні технології навчання і виховання для формування національно-патріотичної свідомості;

– використати взаємодію між мікрокластерами циклових комісій із метою їх взаємодії у спільній освітній роботі з курсантами;

– ефективно використовувати внутрішні й зовнішні ресурси для підвищення ефективності процесу формування національно-патріотичної свідомості;

– забезпечити нову синергетичну якість процесу формування національно-патріотичної свідомості курсантів за рахунок інтеграції навчальних і виховних впливів.

Упровадження педагогічних умов формування національно-патріотичної свідомості майбутніх фахівців морської галузі здійснювалося комплексно впродовж навчання в коледжі. Відповідно до років навчання курсантів морських коледжів були виокремлені три етапи формування національно-патріотичної свідомості.

На першому етапі здійснюється методична підготовка педагогів до формування національно-патріотичної свідомості курсантів, зокрема планування роботи, розроблення навчально-методичного забезпечення й виховних заходів (реалізовувалася четверта педагогічна умова).

На другому етапі здійснювалася підготовка курсантів до взаємодії з педагогом для досягнення спільної мети, а також відбувалося формування національно-патріотичної свідомості майбутніх фахівців морської галузі у процесі їх участі у виховних заходах патріотичного змісту (реалізовувалася третя педагогічна умова).

На третьому етапі здійснювалося формування національно-патріотичної свідомості курсантів морських коледжів у навчальному процесі. Це забезпечувала етнізація змісту дисциплін соціально-гуманітарної підготовки і впровадження інноваційних форм та методів навчання (реалізовувалися перша і друга педагогічні умови).

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Ми визначили педагогічні умови, упровадження яких в освітній процес морських коледжів підвищить ефективність процесу формування національно-патріотичної свідомості майбутніх фахівців морської галузі. Для обґрунтування педагогічних умов формування національно-патріотичної свідомості курсантів морських коледжів з'ясовано сутність понять «умова» і «педагогічні умови».

Упровадження педагогічних умов відбувалося комплексно. Висвітлено реалізацію кожної педагогічної умови.

Перспективи подальших наукових розвідок полягають у дослідженні зарубіжного досвіду щодо означеної проблеми й виокремити прогресивні

ідеї, що сприятимуть національно-патріотичної свідомості майбутніх фахівців морської галузі.

ЛІТЕРАТУРА

- Березін, А. М. (2007). *Психологічні чинники формування національної свідомості*. К.: Практична психологія та соціальна робота (Berezin, A. M. (2007). *Psychological factors in the formation of national consciousness*. K.: Practical psychology and social work).
- Загородній, Ю. І. (2004). Педагогічні умови політичної соціалізації студентської молоді в умовах великого промислового міста (дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.05 «Соціальна педагогіка»). Луганськ (Zahorodnii, Yu. I. (2004). *Pedagogical conditions of political socialization of student youth in the conditions of the big industrial city* (PhD thesis). Luhansk).
- Новий тлумачний словник української мови: у 4 томах (1999). К.: Аконіт. Т. 2 (*New explanatory dictionary of the Ukrainian language: in 4 volumes* (1999). K.: Akonit. Vol. 2).
- Філософський енциклопедичний словник (1983). М.: Сов. енцикл. (*Philosophical encyclopedic dictionary* (1983). M.: Sov. encycl.).

РЕЗЮМЕ

Дудова Дина. Внедрение педагогических условий формирования национально-патриотического сознания в процесс подготовки будущих специалистов морской отрасли.

В статье раскрыта сущность экспериментально-исследовательской работы, которая предусматривала обогащения содержания социально-гуманитарных дисциплин учебным материалом этнического содержания; использование в процессе подготовки будущих специалистов морской отрасли инновационных технологий обучения и потенциала пазаудиторной работы; совершенствование методической подготовки преподавателей морских колледжей по формированию национально-патриотического сознания курсантов.

Новым вектором совершенствования процесса формирования национально-патриотического сознания будущих специалистов морской отрасли было создание новой авторской модели методической службы колледжа – «Кластер-служба». Кластерная организационная технология построена на взаиморазвитии и саморазвитии всех структур методической службы колледжа в процессе формирования национально-патриотического сознания на основе устойчивого партнерства и инновационной деятельности преподавателей и кураторов групп. Раскрыты преимущества новой модели методической работы.

Ключевые слова: педагогические условия, формирование национально-патриотического сознания, процесс подготовки будущих специалистов морской отрасли, инновационные технологии обучения, кластерная организационная технология, модель методической службы колледжа.

SUMMARY

Dudova Dina. Introduction of pedagogical conditions of forming national-patriotic consciousness in the process of training future sea specialists.

The article reveals the essence of the experimental research work, which provided for the enrichment of the content of socio-humanitarian disciplines with educational material of ethnic content; use in the process of training future specialists in the maritime industry of innovative learning technologies and the potential of extracurricular activities; improvement of methodological training of teachers of naval colleges on formation of national-patriotic consciousness of cadets.

A new vector for improving the process of forming the national-patriotic consciousness of future specialists in the maritime field was creation of a new author's model of the methodological service of the college – "Cluster Service". Cluster organizational technology is based on the mutual development and self-development of all structures of the methodological service of the college in the process of forming national-patriotic consciousness on the basis of sustainable partnership and innovative activities of teachers and group curators. The advantages of the new model of methodological work are revealed.

Key words: *pedagogical conditions, formation of national-patriotic consciousness, process of preparation of future specialists of the maritime branch, innovative technologies of training, cluster organizational technology, model of methodological service of college.*

УДК 378.1

Артем Дундюк

Рівненський автотранспортний фаховий коледж
Національного університету водного
господарства та природокористування
ORCID ID 0000-0003-4600-0164
DOI 10.24139/2312-5993/2021.02/222-232

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ТЕХНІКІВ-ТЕХНОЛОГІВ АВТОМОБІЛЬНОГО ТРАНСПОРТУ ЗАСОБАМИ ІКТ: АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ

У статті розглянуто педагогічні умови, що сприяють формуванню професійної компетентності майбутніх техніків-технологів автомобільного транспорту. Здійснено аналіз праць науковців, у яких розкривається сутність понять: «умови», «педагогічні умови». Зазначено, що одним із факторів, що суттєво впливає на ефективність освітнього процесу, є мотивація. Важливим у формуванні професійної компетентності є дуальна освіта, сутність якої полягає в такій організації освітнього процесу, коли теоретична підготовка проводиться на профільній кафедрі закладу, а практична – у межах робочого процесу підприємства. Визначено, що інтеграція, як об'єднання в ціле компонентів об'єктів навчання, є необхідним дидактичним засобом. Вона має такі функції: освітню, виховну, розвивальну, психологічну, методологічну. За результатами формувального експерименту можна стверджувати, що збільшився відсоток студентів, які досягли високого та достатнього рівнів за кожним компонентом.

Ключові слова: *технік-технолог, професійна компетентність, дуальна освіта, інтегративний підхід, інформаційно-комунікаційні технології.*

Постановка проблеми. Нині відбувається стрімкий розвиток сучасних технологій, які впроваджуються в освітній процес закладів освіти, зокрема коледжів. Випускники коледжів автотранспортного профілю, до професійних обов'язків яких входять експлуатація, обслуговування і ремонт автомобільного транспорту, як правило, володіють достатнім рівнем теоретичних знань, меншою мірою володіють практичними вміннями та знаннями фахівця автомобільного транспорту. А це в сучасних умовах обмежує їх конкурентоспроможність. Тому для підготовки професійно компетентних фахівців є потреба впровадження інноваційних